

Izabella SMENTEK

WIARA I CZŁOWIEK WIERZĄCY W NAUCZANIU PAPIEŻY JANA PAWŁA II I BENEDYKTA XVI

Treść: 1. Treść wiary i postawa wiary; 2. Intelktualny aspekt wiary; 3. Cel i skutki wiary; 4. Wzrost wiary; 5. Wiara Kościoła. Błogosławieństwo wiary.

Słowa kluczowe: egzystencjalna decyzja, posłuszeństwo wiary, harmonia rozumu i wiary, wolność wierzących, wzrost wiary, wiara Kościoła

Keywords: existential decision, obedience of faith, faith and reason, freedom of faithful, growth of faith, faith of the Church¹

„Czy jednak Syn Człowieczy znajdzie wiarę na ziemi, gdy przyjdzie?” (Łk 18, 8). Zapisane przez ewangelistę pytanie wskazuje jednoznacznie na eschatyczne ukierunkowanie wiary. Wiara nie jest czymś ostatecznym. Jest „po coś”, jest potrzebna w drodze.

Zmarły w 2008 roku kard. Avery Dulles opisuje różne sposoby pojmowania wiary. Wiara Starego Testamentu wiązała się z poleganiem na Bożej Opatrzności i stałości względem Boga, który dochowuje wierności przymierzu.² W środowisku Nowego Testamentu na pierwszy plan wysuwa się uznanie Jezusa za Zbawiciela i odpowiedź na Jego wezwanie. Wiara ery patrystycznej łączyła się często z ucieczką od pogańskiego świata, podczas gdy scholastyka zwracała uwagę na zawartość intelektualną przesłania chrześcijańskiego, widząc w nim „nad – naukę” pod kierunkiem Objawienia.³ Dulles wspomina też o podkreśleniu roli miłosierdzia Bożego u Lutra i o nauczaniu teologów epoki Soboru Trydenckiego, dla których wiara stanowiła cnotę uznania wszystkiego, co głosi Kościół.⁴ Sam Dulles definiuje wiarę jako przyjęcie czegoś, co głosi Kościół, a co ukazuje się z siłą objawienia i może

¹ **Skróty:** Benedykt XVI: CV – Caritas in veritate; DC – Deus caritas est; SC – Sacramentum caritatis; SS – Spe Salvi; VD – Verbum Domini; Jan Paweł II: ChL – Christifideles laici; EiE – Ecclesia in Europa; FR – Fides et ratio; LE – Laborem exercens; NM – Novo millenio in eunte; PDV – Pastores dabo vobis; RM – Redemptoris Mater; RMis – Redemptoris Missio; TM – Tertio millenio adveniente.

² Por. A. DULLES, *The survival of dogma*, New York 1971, 20.

³ Por. *tamże*, 21-23.

⁴ Por. *tamże*.

nadać cel i znaczenie całej ludzkiej egzystencji. W tym ujęciu, jeżeli ktoś nie ma czegoś, za co może oddać życie, nie jest człowiekiem wierzącym.⁵

Te elementy ujmowania rzeczywistości wiary odnajdujemy w nauczaniu Papieży naszej epoki: bł. Jana Pawła II i Benedykta XVI, który wybrał sobie wezwanie *Cooperatores fidei*. Mówiąc o teologii Benedykta XVI nie sposób oczywiście nie uwzględnić dzieł Josepha Ratzingera sprzed konklawe 2005.

1. Treść wiary i postawa wiary

Wiara polega na zawierzeniu Bogu, który każdego zna i kocha, i na przyjęciu prawdy, którą On objawił w Chrystusie, z zaufaniem Jemu Objawicielowi Ojca, mówi Benedykt XVI.⁶ W ujęciu Ojca Świętego wiara jawi się więc jako zjawisko pewnej wzajemności między Bogiem a człowiekiem. Jest to relacja daru i odpowiedzi na dar, powstała w atmosferze miłości zaufania. Dar jest osobowy, angażuje więc całą osobę: chrześcijaństwo to nie „religia księgi”, a Słowa Wcielonego i żywego, a nie tylko spisane i milczącego (por. VD 4). Pochodzi z inicjatywy Boga, co podkreślają obydwaj Papieże (por. TM 6).⁷ Bóg objawia się dlatego, że jest nieskończoną dobrocią i miłuje nie tylko świat, który stworzył, ale każdego człowieka osobiście (por. DC 9).⁸ Wyznanie wiary trynitarną zostaje uprzedzone przez dar ze strony Boga w Trójcy Jedynej. Dar ów nie jest czymś zewnętrznym wobec miłującego Boga – to dar z siebie, który złożył Chrystus w tajemnicy paschalnej (por. SC 34). Dlatego to Jego zmartwychwstanie stanowi podstawę wiary, decyduje o jej „istnieniu lub nieistnieniu”.⁹ Tylko Jezus zmartwychwstały staje się kryterium, któremu możemy zaufać. Powstanie z martwych potwierdza, że to w Nim Bóg objawił się do końca.¹⁰ Jan Paweł II dodaje, że pierwszym człowiekiem, który uwierzył, że to w Jezusie Bóg objawia Siebie i ofiarowuje zbawienie, była Matka Najświętsza (por. RM 26).

Wiara to trynitarny dar. Bóg sam przygotowuje ludzkie serca na przyjęcie go. Duch Święty jednoczy z Chrystusem, uzdalnia człowieka, aby mógł uwierzyć, tzn. przemienić się wewnętrznie.¹¹ Właściwa odpowiedź na Słowo „Wcielone i żywe” angażuje życie – całą osobę. Można w niej wyróżnić trzy wymiary: wyznanie Bożej

⁵ Por. *tamże*, 17.

⁶ Por. BENEDYKT XVI, "Przemówienie do nowo mianowanych biskupów uczestniczących w kursie formacyjnym", *L'Osservatore Romano* 2005, nr 11- 12(278), 26.

⁷ Por. W. ZYZAK, *Wiara w ujęciu Józefa Ratzingera, obecnego Papieża Benedykta XVI*, Kraków 2005, 35.

⁸ Por. BENEDYKT XVI, "Homilia podczas Mszy Św. na błoniach Islinger Feld w Ratyźbonie", (12 IX 2006), *L'Osservatore Romano* 2006, nr 11(287), 24.

⁹ Por. BENEDYKT XVI, *Jezus z Nazaretu, cz. II*, Kielce 2011, 257.

¹⁰ Por. *tamże*; JAN PAWEŁ II, *Wierzę w Jezusa Chrystusa Odkupiciela*, red. S. DZIWIŚ, J. KOWALCZYK, T. RAKOCZY, Città del Vaticano 1989, 591.

¹¹ Por. BENEDYKT XVI, *Jezus z Nazaretu, cz. II, dz. cyt.*, 70.

prawdy, poświęcenie się Jezusowi w miłości i życie według przykazań, czyli postawę wiary.¹²

Odpowiedź wiary na słowa Objawienia i znaki Bożego działania obejmuje uznanie Bóstwa Syna Człowieczego i tego, że tylko On jest Zbawicielem.¹³ Benedykt XVI zauważa, że chrześcijaństwo to nie zbiór wielu rzeczy do wyuczenia, ale prosta prawda, że Bóg istnieje i jest obecny; Bóg, który objawił się w Chrystusie i przyjął ludzkie oblicze; Bóg, który jedna i daje siłę pokoju.¹⁴ Pytanie o to, w co wierzymy, dotyczy najistotniejszej treści daru, jaki Bóg ofiarowuje. Istota tego daru to przyszłość w Bogu. Joseph Ratzinger wskazuje tu na wspólną podstawę wiary Starego i Nowego Testamentu: jej cechą jest ukierunkowanie ku przyszłości, „bycie w drodze”, które charakteryzowało postawę Abrahama.¹⁵ To przyszłość nadaje sens terażniejszości. Nowotestamentalna wiara w Jezusa pozostaje na linii wiary Abrahama, ale jednocześnie zasadniczo różni się od niej: jest to wyznanie Boga, który wskrzesza umarłych. W Chrystusie obietnica dana Abrahamowi osiągnęła swój pełny kształt – została wypełniona treścią zmarłych wstania i życia wiecznego.¹⁶

Wiara nie tworzy systemu „pół-wiedzy”. Jej treść determinuje zaangażowanie całej osoby. Wymaga egzystencjalnej decyzji – wyboru tej przyszłości, jaką ofiarowuje Bóg i związania z nią całej swojej terażniejszości.¹⁷ W wierze chodzi o „wszystko albo nic”, a nie o wybiórczą akceptację poszczególnych jej prawd. Chodzi o uznanie Boga za ostateczny cel w przyszłości i ostateczne kryterium swojego „teraz”.¹⁸ Podjęcie takiej decyzji wymaga odważnego zwrócenia się poza to, co dostępne i osiągalne na ziemi.¹⁹

Ostateczna przyszłość jest osobowa. To Chrystus jest Eschatonem. Sens świata jest Osobą, pisze Joseph Ratzinger.²⁰ Dlatego wiara chrześcijańska ma charakter personalistyczny. Egzystencjalna decyzja udzielenia odpowiedzi Bogu wiąże się z okazaniem posłuszeństwa wiary. Posłuszeństwo to ma charakter osobowej więzi z Chrystusem, którą język Biblii nazywa przymierzem.

Bóg kocha człowieka, obdarza go niezwykłą godnością, dlatego chce, aby odniesienie wiary miało kształt przymierza. Bóg, który jest początkiem i celem życia,

¹² Por. *Pielgrzymka Benedykta XVI do Polski. Przemówienia i homilie*, Kraków 2006, 27.

¹³ Por. JAN PAWEŁ II, *Wierzę w Jezusa...*, dz. cyt., 317, 357, 360.

¹⁴ Por. BENEDYKT XVI, "Lectio divina dla kapłanów diecezji rzymskiej", (Homilia 10 III 2011). *L'Osservatore Romano* 2011, nr 5(533), 13; "Spotkanie z duchowieństwem diecezji Aosta" (27 VII 2005), *L'Osservatore Romano* 2005, nr 10(277), 39.

¹⁵ Por. J. RATZINGER, *Glaube und Zukunft*, München 1970, 45, 51.

¹⁶ Por. *tamże*, 49- 53.

¹⁷ Por. *tamże*, 63; W. ZYZAK, *Wiara w ujęciu...*, dz. cyt., 39.

¹⁸ Por. BENEDYKT XVI, "Lectio divina dla kapłanów diecezji rzymskiej", (Homilia 10 III 2011), *art. cyt.*, 14; J. RATZINGER, „*Ich glaube*”. *Strukturen des Christlichen*, Leipzig 1979, 26.

¹⁹ Por. *tamże*, 26.

²⁰ Por. *tamże*, 40- 41, 184.

który sam jest przyszłością, obcuje z ludźmi. Oto treść wiary.²¹ Ponieważ jednak człowiek nie jest równy Stwórcy, ale pozostaje w zależności od Niego, odpowiedź Bogu wyraża się przez posłuszeństwo wiary. Zarówno u początków Starego jak i Nowego Przymierza znajduje się posłuszeństwo wiary, czyli poddanie się temu, co jest przewidziane w planie Stwórcy niezależnie od związanych z tym trudów (por. RM 14, 15, 16). Bł. Jan Paweł II przedstawia wiarę Matki Najświętszej jako wzór doskonałej odpowiedzi na dar ze strony Boga. Okazała posłuszeństwo wiary przez uległość rozumu i woli. Jej powierzenie się Bogu owocowało współdziałaniem z Nim pod kierunkiem Ducha Świętego i naśladowaniem Chrystusa posłusznego Ojcu przez całkowite poświęcenie siebie dziełu Syna (por. RM 12, 13). Benedykt XVI definiuje „posłuszeństwo wiary” jako całkowite poddanie umysłu i woli objawionej prawdzie (por. VD 25). Obydwaj Papieże podkreślają, że uznanie transcendencji Boga, zaufanie Mu i zaangażowanie całej osoby odbywa się w sposób wolny (por. FR 13; VD 25). Wolność stanowi z jednej strony nieodzowny warunek wiary, a z drugiej wyraża się przez wiarę, przez świadome i nieskrępowane postanowienie życia w prawdzie.

Wyznanie wiary jest równoznaczne z dokonaniem życiowego zwrotu; z podporządkowaniem się Chrystusowi.²² Powierzenie siebie Zbawicielowi urzeczywistnia się w osobowej więzi z Nim (por. VD 25). Wewnętrzna przyjaźń z Jezusem stanowi właściwy punkt odniesienia dla wiary.²³ Dlatego wiara bywa określana jako osobowe przylgnięcie do Boga.²⁴ Benedykt XVI zwraca uwagę na to, że wiara jest bardzo osobistym aktem, w którym człowiek powierza się Bożej prawdzie, nawiązuje więź ze swoim Stwórcą i Odkupicielem i czyni ją fundamentem życia.²⁵

Ojciec Święty Benedykt XVI odnosi się do tego, czego dotyczy owa „egzystencjalna decyzja” i w czym się wyraża. Określa wiarę jako zasadnicze ukierunkowanie życia; jako sposób nie tylko istnienia, ale i działania. Wiara to, jak mówi, forma życia wytyczona przez Słowo Boże, stanowiąca warunek, aby człowiek stał się „mieszkańcem Boga”.²⁶

Egzystencjalna decyzja posłuszeństwa objawionej prawdzie i powierzenia się Bogu znajduje wyraz w postawie wiary. Personalizm wiary określa strukturę tej postawy: skoro nie jest to wiara „w coś”, a „w kogoś”, wierzący daje się prowadzić Chrystusowi.²⁷ Zarówno bł. Jan Paweł II jak i Benedykt XVI podkreślają tę

²¹ Por. BENEDYKT XVI, "Homilia podczas Mszy Św. na błoniach Islinger Feld w Ratyzbonie", (12 IX 2006), *art. cyt.*, 24.

²² Por. J. RATZINGER, „*Ich glaube*”...*dz. cyt.*, 42-43.

²³ Por. BENEDYKT XVI, *Jezus z Nazaretu*, cz. I, Kraków 2007, 6.

²⁴ Por. KONGREGACJA NAUKI WIARY, *Deklaracja Dominus Iesus*, Rzym 2000, 7.

²⁵ Por. *Pielgrzymka Benedykta XVI do Polski*, *dz. cyt.*, 36n, 76 – 77.

²⁶ Por. BENEDYKT XVI, "Homilia w uroczystość Wniebowzięcia NMP" (15 VIII 2006), *L'Osservatore Romano* 2006, nr 12(288), 11-12.

²⁷ Por. BENEDYKT XVI, "Audjencja Generalna" (24 V 2006), *L'Osservatore Romano* 2006, nr 11(287), 53.

głęboko osobistą, opartą na miłości relację ze Zbawicielem.²⁸ Wiara obejmuje to, co mamy najbardziej własnego i włącza serce, intelekt, wolność w osobistą relację z Panem, w nieustanny dialog z Nim.²⁹ Osobowe odniesienie do Zbawiciela opiera się na zawierzeniu. Pozwala ufać także w godzinie próby.³⁰ Nie jest nie-trwałą hipotezą, ale źródłem nadziei wynikającej z zawierzenia Bogu. Człowiek pozostaje chrześcijaninem tak długo, jak długo ufa, pisze J. Ratzinger.³¹

Wiara, która jest odpowiedzią na miłość Boga, uznaje miłość za swoją zasadę (por. DC 1). Zawierzenie Bogu, oddanie się Temu, który jest Życiem i Miłością zakłada więź z Nim. Komunia z Jezusem włącza w Jego sposób bycia (por. SS 27n). Dlatego wiara jako „forma działania” wyraża się przez miłość bliźniego.³²

Spojrzenie wiary wpływa na wiedzę o sobie i o świecie. Joseph Ratzinger wiąże zagadnienie wiary biblijnej z samowiedzą człowieka, z uznaniem własnej godności i zależności od Stwórcy.³³ Dostrzeżenie spraw ziemskich w świetle tajemnicy Boga pozwala na twórcze wprowadzenie w nich ładu. Spojrzenie wiary uczy, że świat nie jest dziełem przypadku ani konieczności, ale planu Bożego (por. CV 57). Benedykt XVI podkreśla, że trzeba poznania prawd wiary i kultury wiary, aby dzięki harmonii wiary i rozumu zmierzyć się z wyzwaniem każdej, również naszej epoki.³⁴

2. Intelktualny aspekt wiary

Narzuca się spostrzeżenie, że „decyzja egzystencjalna” jest również decyzją intelektualną. Może nawet lepiej niż o decyzji byłoby mówić o „nastawieniu intelektualnym” biorąc pod uwagę osoby ochrzczone w niemowlęctwie, u których wiara niejako wyprzedza intelekt.

Wiara zawiera niezbędne odniesienie wobec prawdy. Stanowi reakcję na prawdę. Rozpoznaje słowo Boże i Boga w objawieniu (por. VD 56). Odpowiedź na objawienie wiąże się z rozstrzygnięciem kwestii dotyczących ostatecznej prawdy, którą człowiek odnajduje i według której postanawia żyć.³⁵ Chrześcijanin wierzy jednak nie w jakiś złożony zespół prawd, nie „w cokolwiek”, nie „w mnóstwo rze-

²⁸ Por. JAN PAWEŁ II, *Wierzę w Jezusa...*, dz. cyt., 320; *Pielgrzymka Benedykta XVI do Polski*, dz. cyt., 28n.

²⁹ Por. BENEDYKT XVI, "Przemówienie do uczestników kongresu diecezji Rzymu" (6 VI 2006), *L'Osservatore Romano* 2006, nr 12(288), 13; W. ZYZAK, *Wiara w ujęciu...*, dz. cyt., 17.

³⁰ Por. *Pielgrzymka Benedykta XVI do Polski*, dz. cyt., 28n.

³¹ Por. J. RATZINGER, *Glaube ...*, dz. cyt., 31-34.

³² Por. BENEDYKT XVI, "Audiencja Generalna" (28 VI 2006), *L'Osservatore Romano* 2006, nr 12(288), 22.

³³ Por. J. RATZINGER, *Glaube ...*, dz. cyt., 15-20.

³⁴ Por. BENEDYKT XVI, "Homilia podczas Mszy Św. 17.04. 2008 na Stadionie Narodowym w Waszyngtonie", http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/homilies/2008/documents/hf_ben-xvi_hom_20080417_washington-stadium_en.html#top.

³⁵ Por. A. DULLES, *Blask wiary. Wizja teologiczna Jana Pawła II*, tł. A. Nowak, Kraków 2003, 59.

czy”, ale – jak pisze Benedykt XVI – wierzy, że istnieje jeden Bóg prawdziwy i poznaje Go w spotkaniu z Chrystusem.³⁶

Objawiona Prawda jest Osobą. Zarówno bł. Jan Paweł II jak i Benedykt XVI zwracają uwagę na trynitarny schemat, w którym przedwieczny Syn przynosi prawdę o Ojcu, a Duch Święty, który jest „światłem ducha ludzkiego” w wierze i przez wiarę doprowadza do prawdy (por. DeV 6; NM 20).³⁷ Prawda to, jak pisze Benedykt XVI, „światło rozumu i wiary” (por. CV 3). Harmonia rozumu i wiary istnieje dzięki właściwemu odniesieniu do prawdy.

Obydwaj Papieże poświęcają w swoim nauczaniu miejsce nieodzownej harmonii wiary i rozumu. Bł. Jan Paweł II czyni to przede wszystkim w encyklice *Fides et ratio*. Píše w niej o autonomii i wzajemnym przenikaniu się tych dwu rzeczywistości (por. FR 17). Współzależność ta wynika stąd, że wiara jest w pewien sposób „czynnością myśli”. Rozum ludzki nie tylko nie zaprzecza sobie ani się upokarza przyjmując treści wiary na zasadzie świadomego i dobrowolnego wyboru (por. FR 43). Przeciwnie, dociera wówczas do sensu, którego potrzebuje, aby nadać kierunek całemu życiu (por. FR 1). Również wiara nie doznaje ograniczenia poddając swoje treści intelektualnej analizie. Język ludzki potrafi bowiem wyrazić rzeczywistość Boską i transcendentálną (por. FR 84).

Rozwinięcie tej myśli odnajdujemy w nauczaniu Benedykta XVI. Wiara nie jest wprawdzie systemem wiedzy, a zaufaniem, tym niemniej między Bogiem a naszym stworzonym rozumem istnieje prawdziwa analogia.³⁸ Kościół, podkreśla Papież, podziela przekonanie starożytnej myśli greckiej, że działanie wbrew rozumowi jest sprzeczne z naturą Boga.³⁹ Takie stanowisko w niczym nie umniejsza Boskiej transcendencji ani wolności. „Bóg nie staje się bardziej boski, jeżeli odsuwamy go w sferę czystego woluntaryzmu”, zgodnie z którym mógłby uczynić coś nawet coś, co byłoby sprzeczne z tym, czego już dokonał. Prawdziwie Boski jest Bóg, który objawił się jako Bóg pełen miłości, mówi Papież.⁴⁰ Dlatego też *logos* – „racja wiary” stanowi właściwą odpowiedź wiary.⁴¹ Relacja ta jest wzajemna; bez wiary sam rozum nie byłby w stanie odnaleźć właściwej interpretacji objawienia (por. VD 29). Z kolei „nawrócenie intelektualne” jest potrzebne nie mniej niż moralne do wzrostu wiary.⁴²

³⁶ Por. BENEDYKT XVI, *Jezus z Nazaretu, cz. II, dz. cyt.*, 97.

³⁷ Por. tamże, 72; BENEDYKT XVI, *Jezus z Nazaretu, cz. I, dz. cyt.*, 281; JAN PAWEŁ II, *Wierzę w Jezusa...*, dz. cyt., 177.

³⁸ Por. J. RATZINGER, *Glaube ...*, dz. cyt., 35; BENEDYKT XVI, "Wykład na Uniwersytecie w Ratzonbie" (12 IX 2006), *L'Osservatore Romano* 2006, nr 11(287), 27.

³⁹ Por. tamże, 26.

⁴⁰ Por. tamże, 27.

⁴¹ Por. BENEDYKT XVI, "Przemówienie na zakończenie spotkania z duchowieństwem diecezji rzymskiej" (13 V 2005), *L'Osservatore Romano* 2005, nr 7-8(275), 15.

⁴² Por. BENEDYKT XVI, "Homilia podczas Mszy Św. w Katedrze św. Patryka w Nowym Yorku" (19 IV 2008), http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/homilies/2008/documents/hf_ben-xvi_hom_20080419_st-patrick-ny_en.html.

Praca intelektu służy wzrostowi wiary. Biblijna wiara odnosi się bowiem nie do symboli i mitów, ale do wydarzeń z historii zbawienia. Więcej, Wcielenie, oznacza, że Bóg rzeczywiście wkroczył w historię, a jej podległe badaniom fakty stały się istotnym składnikiem wiary chrześcijańskiej.⁴³ Zgodność faktu i słowa, sensu i historii, stała się dla wiary wręcz konstytutywna.⁴⁴ Gdyby historyczności istotnych słów i wydarzeń nie można było dowieść w sposób naukowy, wiara straciłaby swoją podstawę, pisze Benedykt XVI.⁴⁵ Punktem wyjścia wiary jest doświadczenie: stworzenia i historii, chrześcijańskiej wspólnoty, wreszcie doświadczenie nadprzyrodzone.⁴⁶ Jej rozwój odbywa się na drodze, po której prowadzi ją wieczne Słowo, a nie irracjonalność.⁴⁷ Bez intelektu „osobowe przyłgnięcie” do Boga kończyłoby się na fideizmie. Pogłębienie wiary wymaga pokory myśliciela, który nie uzurpuje sobie pozycji sędziego rzeczywistości.⁴⁸

Wiara prowadzi do pełni człowieczeństwa. Służy rozwojowi intelektu, otwiera go na nowe horyzonty. Ubogaca myśl i poznanie. Intelekt bez wiary zawęża poznanie jedynie do tego, co potwierdza eksperyment. Pozbawia zatem możliwości znalezienia odpowiedzi na istotne pytania egzystencjalne. Sprawia, że kwestie z zakresu religii i etyki zostają wypchnięte poza obszar „wspólnego rozumu”, w przestrzeń subiektywizmu. Sumienie nie uznające innych kryteriów poza subiektywnymi, rodzi patologię – etyki i i i rozumu. Rozum, który zamyka się na to, co boskie, nie jest również w stanie włączyć się w dialog kultur. Wiara natomiast „uwalnia” rozum; pozwala mu wyjść poza granice eksperymentu i otwiera na wszystkie jego możliwości.⁴⁹

Wiara prowadzi intelekt ku zrozumieniu Boga oraz Jego dzieł, a przez to sensu świata i ludzkiej egzystencji. Bł. Jan Paweł II nie waha się przypomnieć o roli kontemplacji w kształtowaniu umysłu.⁵⁰ Benedykt XVI mówi, że wiara uzdalnia do poznawania i rozumienia faktycznie przecież już zaistniałej rzeczywistości zrodzonej ze zmartwychwstania Chrystusa.⁵¹ Uwalnia rozum od tego, co ograniczone doświadczeniem, a dzięki temu pozwala świadomie iść przez życie ze zrozumieniem znaczenia tego, co przynosi doczesność.⁵² Wyciąga człowieka „z bagna niemożności i niepewności”. Stanowi formę odniesienia do całej rzeczywistości, for-

⁴³ Por. BENEDYKT XVI, *Jezus z Nazaretu, cz. I, dz. cyt.*, 8.

⁴⁴ Por. BENEDYKT XVI, *Jezus z Nazaretu, cz. II, dz. cyt.*, 218.

⁴⁵ Por. tamże 117.

⁴⁶ Por. J. RATZINGER, "Doświadczenie a wiara", *Communio* 1981, nr 4, 18, 19, 27.

⁴⁷ Por. BENEDYKT XVI, "Homilia podczas Mszy Św. na błoniach Islinger Feld w Ratyźbonie", (12 IX 2006), *art. cyt.*, 24.

⁴⁸ Por. W. ZYŻAK, *Wiara w ujęciu...*, *dz. cyt.*, 17.

⁴⁹ Por. BENEDYKT XVI, , "Wykład na Uniwersytecie w Ratyźbonie" (12 IX 2006), *art. cyt.*, 28n.

⁵⁰ Por. JAN PAWEŁ II, "Homilia podczas Mszy Św. z okazji inauguracji roku akademickiego na rzymskich uczelniach kościelnych" (22 X 2004), *L'Osservatore Romano* 2005, nr 1(269), 37.

⁵¹ Por. BENEDYKT XVI, "Homilia z okazji beatyfikacji Sługi Bożego Jana Pawła II" (1 V 2011), http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/homilies/2011/documents/hf_ben-xvi_hom_20110501_beatificazione-gpii_pl.html.

⁵² Por. J. RATZINGER, „*Ich glaube*”...*dz. cyt.*, 33.

mę, jaką człowiek ujmuje prawdę swojego bytu, a którą J. Ratzinger oddaje w słowach: „Rozumiem sens, któremu zaufałem”.⁵³

Wiara oparta na zrozumieniu i wzbogacająca rozumienie jest twórczą siłą miłości.⁵⁴ Pozwala ludzkiemu umysłowi sięgać ku rzeczywistości, którą obiecuje i już niesie zaczyn tej rzeczywistości. Jak pisze Benedykt XVI, nie tylko sama stanowi dowód rzeczy przyszłych, ale dzięki temu twórczo wpływa na teraźniejszość (por. SS 7).

3. Cel i skutki wiary

Wiara nie jest wartością ostateczną (por. 1Kor 13, 8-13). Jest przypisana do doczesności jako pomoc w drodze. Jej znaczenie określa cel – ostateczna przyszłość, zbawienie wieczne (por. SS 12). Już teraz daje dostęp do rzeczywistości zrodzonej ze zmartwychwstania; „nowej”. W niej dokonuje się antycypacja oczekiwanych dóbr.⁵⁵ Dlatego stanowi nie tylko warunek, ale i początek wiecznego zbawienia. Doczesne skutki wiary odzwierciedlają jej ostateczny cel. W nich odczytujemy, czym będzie „poznanie twarzą w twarz”, a także jaka jest prawda, do której przyjdzie już teraz uzdalnia wiara (por. FR 15).⁵⁶

Benedykt XVI podkreśla, że istotą życia wiary jest wyznanie Boga - Stwórcy wszechrzeczy, a nie zaspokojenie ludzkich potrzeb, nawet religijnych. To nie one, ale właśnie Bóg Stwórca jest Przedmiotem wiary. Życie chrześcijańskie nie ogranicza się do odczuć, czy nawet zobowiązań moralnych. Obejmuje osobę w jej całkowitości i totalności; od początków do wieczności. Perspektywa wiary to perspektywa człowieka umieszczonego w historii stworzenia.⁵⁷ Wierzący daje się prowadzić Chrystusowi w drodze do Ojca. Fakt, że wiara chrześcijańska zawsze patrzyła w przód ku godzinie sprawiedliwości, jej eschatyczne ukierunkowanie znajduje swój wyraz także w odniesieniu do doczesności (por. SS 41).

Wiara daje dostęp do Królestwa Bożego (por. RMis 13). To, co przyjmuje człowiek wierzący, decyduje o tym, kim się staje. Ojciec Święty Benedykt XVI w encyklice *Spe salvi* wyjaśnia słowa z *Listu do Hebrajczyków* mówiące, że wiara stanowi *hypostasis* tych dóbr, których się spodziewamy (por. Hbr 11, 1). Kształtuje trwałe nastawienie duszy, które pozwala już w doczesności uczestniczyć w życiu, którego oczekujemy (por. SS 7; VD 10).⁵⁸

⁵³ Por. *tamże*, 35-38.

⁵⁴ Por. W. ZYŻAK, *Wiara w ujęciu...*, dz. cyt., 46.

⁵⁵ Por. BENEDYKT XVI, "Homilia z okazji beatyfikacji Sługi Bożego Jana Pawła II" (1 V 2011), *art. cyt.*

⁵⁶ Por. JAN PAWEŁ II, *Wierzę w Jezusa...*, dz. cyt., 416.

⁵⁷ Por. BENEDYKT XVI, "Homilia podczas Wigilii Paschalnej" (23 IV 2011), http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/homilies/2011/documents/hf_ben-xvi_hom_20110423_veglia-pasquale_fr.html#top.

⁵⁸ Por. BENEDYKT XVI, "Homilia podczas Mszy Świętej w Niedzielę Chrztu Pańskiego" (9 I 2011), *L'Osservatore Romano* 2011, nr 3(331), 18.

Wiara, jak mówi Jan Paweł II „zmienia osobę wierzącego w Chrystusa”⁵⁹, „wciela” w Niego (por. ChL 9). Wierzący zostaje więc niejako wprowadzony w Chrystusowe „Ja”. Otrzymuje nową podstawę istnienia we wspólnocie z Synem Bożym.⁶⁰ Ten dar nie pozostaje poza świadomością chrześcijanina. Obejmuje włączenie w egzystencję Zmartwychwstałego i jednocześnie w prawdę, która jest zbawieniem. Otrzymanie daru życia w Chrystusie i świadome przyjęcie go oznacza zbawienie, czyli wejście w nieśmiertelność, w życie, którego śmierć nie może zniszczyć.⁶¹ Dlatego odrzucenie wiary w Chrystusa jest równoznaczne z nieprzyjęciem ofiarowanego w Nim zbawienia.⁶²

Ścisły związek wiary i życia wiecznego sprawia, że nieodłącznym jej skutkiem jest nadzieja. Nadzieja, jak mówi Benedykt XVI, stanowi centralne słowo wiary (por. SS 2). Formułując fenomenologiczną definicję wiary, Avery Dulles pisze, że człowiek wierzący to ten, który ma coś, za co może oddać życie. Benedykt XVI wyjaśnia, że człowiek wierzący nie boi się go oddać, ponieważ już poznał życie prawdziwe, którego nie narusza śmierć.⁶³ Wiara przynosi zrozumienie siebie, własnej godności oraz celu i dlatego czyni człowieka wolnym. Nic dziwnego, że próby upodlenia ludzi, podporządkowania ich totalitarnym dążeniom wiążą się z wykluczaniem wiary z życia publicznego i ograniczaniem jej do sfery uczuć i prywatnej pobożności.⁶⁴

Poczucie i zrozumienie sensu egzystencji, znajomość i akceptacja celu pozwala na działanie w sposób uporządkowany. Wprowadzanie ładu w życie wymaga trudu, ale za to nadaje mu kierunek i harmonię. Jan Paweł II mówi, że w wierze odnajduje się *via pulchritudinis* – drogę na wyżyny Bożego piękna. Jest to możliwe nawet w świecie, w którym napotyka się brzydotę i plugastwo. Piękno to odzwierciedla splendor samego Boga.⁶⁵ Wzorem pełnego harmonii życia wiary jest Maryja zasłuchana w Słowo Boże (por. SC 33).

Człowiek wierzący jest wolny. Obydwaj Papieże podkreślają, że ta duchowa wolność wynika stąd, że wiara daje nowy fundament duchowy, trwały punkt odniesienia, przez co inne tzw. fundamenty - np. materialne i polityczne – okazują się mniej istotne. Duchowa wolność wierzących stanowi też punkt odniesienia i motyw nadziei dla całego świata, tak bardzo potrzebującego fundamentów, na których można budować życie osobiste i społeczne (por. FR 6; SS 8).⁶⁶ Wiara wyzwala

⁵⁹ Por. JAN PAWEŁ II, *Wierzę w Jezusa...*, dz. cyt., 194.

⁶⁰ Por. BENEDYKT XVI, *Jezus z Nazaretu cz. II*, dz. cyt., 76.

⁶¹ Por. *tamże*, 265; J. RATZINGER, *Wprowadzenie w chrześcijaństwo*, tł.. Z. Włodkowska, Kraków 1996, 348n.

⁶² Por. JAN PAWEŁ II, *Wierzę w Jezusa...*, dz. cyt., 251.

⁶³ Por. BENEDYKT XVI, *Jezus z Nazaretu cz. II*, dz. cyt., 96.

⁶⁴ Por. BENEDYKT XVI, "Homilia podczas Mszy Św. w Sydney" (19 VII 2008), http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/homilies/2008/documents/hf_ben-xvi_hom_20080719_cathedral_pl.html.

⁶⁵ Por. JAN PAWEŁ II, "Audiencja Generalna" (29 IX 2004), *L'Osservatore Romano* 2005, nr 1(269), 45; "Audiencja Generalna" (6 X 2004), *tamże*, 46.

⁶⁶ Por. BENEDYKT XVI, *Jezus z Nazaretu, cz. II*, dz. cyt., 117.

od grzechu, egoizmu, namiętności ku dobrym czynom „nowego człowieczeństwa”.⁶⁷ Wśród tych dobrych owoców życia na szczególną uwagę zasługuje wytrwałość – wierność Bogu pomimo niebezpieczeństw. Wiara daje pewność pełnej sprawiedliwości Boga i dlatego sprawia, że człowiek potrafi zrezygnować ze wszystkiego, co sprzeciwia się miłości Chrystusa (por. SS 9, 44).⁶⁸ Przykład takiej wolności dawali wielokrotnie w męczeństwie i znoszeniu doświadczeń ludzie wierzący (por. SS 8).

Wiara racjonalizuje i egzorcyzmuje świat. Daje, jak pisze Benedykt XVI, „zbroję Bożą”, dzięki której Kościół może przeciwstawiać się potęgom, stanowiącym zagrożenie dla ludzkiej godności a nawet samego istnienia człowieka.⁶⁹ Nie tylko świat starożytny, ale i współczesny bywa pełen demonów, wobec których człowiek czuje się bezsilny, zmuszony do uległości. Ten, kto należy do Boga, wie, że nic i nikt nie może nad nim panować. Tylko stwórczy Rozum stanowi niewzruszoną potęgę. Wiara w jednego Boga wyzwala i „racjonalizuje” świat. Gdy znika, w jej miejsce wkracza natychmiast anty-ład chaosu. „Egzorcyzmowanie” świata to umieszczanie go w świetle rozumu, który pochodzi od pełnego dobroci Stwórcy.⁷⁰

Wiara uwalnia od lęku – przed światem i jego demonami, przed przyszłością i brakiem perspektyw, a ostatecznie od lęku przed śmiercią. W książce *Glaube und Zukunft* (Wiara i przyszłość) J. Ratzinger twierdzi, że nie ma nic gorszego niż brak nadziei na przyszłość – bez niej teraźniejszość jest nie do zniesienia.⁷¹ Ten, kto boi się Boga, który jest dobry, nie lęka się tego, co stworzone. Wierzy w ostateczne zwycięstwo dobra.⁷² Nie stara się też „przekupić śmierci”, bo ufa, że Bóg wyzwoli go z jej ucisku.⁷³ Za przykład takiej postawy Ojciec Święty Benedykt XVI daje wiarę Jana Pawła II – szczerą i niezłomną, świadomą, mocną i autentyczną, a dzięki temu wolną od lęków i kompromisów.⁷⁴

Wiara uwalnia od zła. Nie dzieje się to w sposób automatyczny, ale dlatego, że ten, kto traktuje poważnie perspektywę sprawiedliwego sądu, realizuje zawarte w depozycie wiary wezwanie do odpowiedzialności.⁷⁵ W przeciwnym razie mamy do czynienia z niewiarą, która niesie w sobie swoiste wyznanie i uznanie Boga, a także paradoksalnie „jest zachętą do wysiłku umysłowego, do szukania Prawdy,

⁶⁷ Por. JAN PAWEŁ II, *Wierzę w Jezusa...*, dz. cyt., 460, 463, 465.

⁶⁸ Por. *Pielgrzymka Benedykta XVI do Polski*, dz. cyt., 29.

⁶⁹ Por. BENEDYKT XVI, *Jezus z Nazaretu, cz. I*, dz. cyt., 152.

⁷⁰ Por. *tamże*, 150n.

⁷¹ Por. J. RATZINGER, *Glaube ...*, dz. cyt., 53n.

⁷² Por. BENEDYKT XVI, "Audycja Generalna" (11 V 2005), *L'Osservatore Romano* 2005, nr 7-8(275), 27; "Homilia podczas Mszy Św. na błoniach Islinger Feld w Ratyźbonie", (12 IX 2006), *art. cyt.*, 24.

⁷³ Por. JAN PAWEŁ II, "Audycja Generalna" (27 X 2004), *L'Osservatore Romano* 2005, nr 3(271), 34.

⁷⁴ Por. BENEDYKT XVI, "Homilia podczas Mszy Św. na Pl. Św. Piotra" (3 IV 2006), *L'Osservatore Romano* 2006, nr 5(283), 41.

⁷⁵ Por. BENEDYKT XVI, "Homilia podczas Mszy Św. na błoniach Islinger Feld w Ratyźbonie", (12 IX 2006), *art. cyt.*, 25.

do wnikliwości, niepokoju”. W ten sposób, jak pisał Sługa Boży, kard. Stefan Wyszyński, „prześladowcy Boga pracują dla Jego chwały”.⁷⁶ Zarazem „nieuwierzenie” Boga jest pierwszą i podstawową postacią grzechu.⁷⁷

Człowiek, który rozumie świat i swoją egzystencję, którego życie jest ukierunkowane ku niezawodnej przyszłości w Bogu, przenosi swój wewnętrzny ład na relacje z bliźnimi. W ten sposób wiara uwalnia od egoizmu i porządkuje odniesienia z Bogiem i z ludźmi.⁷⁸

Ponieważ Chrystus, Bóg – Człowiek jest centrum historii i kosmosu, wiara w Niego nie pozostaje bez znaczenia dla dziejów świata.⁷⁹ Skutki wiary chrześcijańskiej są społeczne, nie tylko indywidualne, więcej; dotyczą całej ludzkości, nie tylko wierzących. Dzięki wierze następuje spotęgowanie dobra wynikające z budowania życia i cywilizacji w oparciu o Chrystusową miłość.⁸⁰ Chrystus chce, aby w świecie szerzyła się radość z wiary.⁸¹ Jest to radość naturalna, którą przeżywa ktoś świadomy, że jego życie ma sens; radość z posiadania i oczekiwania dóbr przyszłych, a więc ze zbawienia; wreszcie radość – efekt działania Ducha Świętego we wspólnocie wierzących.

Zarówno Jan Paweł II, jak i Benedykt XVI zwracają uwagę na to, że wiara chrześcijańska ze swoim potencjałem kulturowym i etycznym, a przede wszystkim z perspektywą wieczności nadaje sens życiu jednostek i historii, pomaga zrozumieć dzieje i obdarza je prawdziwą wartością (por. EiE 19).⁸² Wiara poddaje kryteria oceny wydarzeń i problemów, ponieważ mówi prawdę o godności człowieka, a przypominając o Bogu stanowi rękojmię wolności (por. PDV 47).⁸³

Wiara tworzy kulturę. Temat jej kulturotwórczego działania był obecny w pismach J. Ratzingera.⁸⁴ Bł. Jan Paweł II wyprowadza je z faktu, że człowiek wierzący dokonuje dzieł Chrystusa, zgodnie z Jego obietnicą. Skutki wiary w kulturze światowej są więc zarazem owocami świętości (por. EiE 14). Nadprzyrodzone źródła wiary sprawiają, że ludy Europy i świata zawdzięczają jej swoją duchową jedność, a kultura - wzrost i dynamizm (por. EiE 18; CV 59).

⁷⁶ Por. S. WYSZYŃSKI, *Zapiski więzienne*, Paryż 1982, 53.

⁷⁷ Por. JAN PAWEŁ II, *Wierzę w Jezusa...*, dz. cyt., 56.

⁷⁸ Por. BENEDYKT XVI, "Anioł Pański" (12 IX 2010), http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/angelus/2010/documents/hf_ben-xvi_ang_20100912_en.html.

⁷⁹ Por. BENEDYKT XVI, "Przemówienie do Kongregacji Nauki Wiary" (10 II 2006), *L'Osservatore Romano* 2006, nr 5(283), 53.

⁸⁰ Por. *Pielgrzymka Benedykta XVI do Polski*, dz. cyt., 30.

⁸¹ Por. BENEDYKT XVI, "Przemówienie do Kongregacji Nauki Wiary" (10 II 2006), *art. cyt.*, 52n.

⁸² Por. BENEDYKT XVI, "Audjencja Generalna" (16 VIII 2006), *L'Osservatore Romano* 2006, nr 12(288), 12.

⁸³ Por. BENEDYKT XVI, "List do biskupów hiszpańskich" (8 VII 2006), *L'Osservatore Romano* 2006, nr 9-10(286), 13.

⁸⁴ Por. W. ZYŻAK, *Wiara w ujęciu...*, dz. cyt., 26.

4. Wzrost wiary

Wiara jest w drodze. Jest pielgrzymowaniem ku wiecznej przyszłości, dlatego charakteryzuje ją dynamizm i ciągły wzrost (RM 6). Specyfika daru wiary obejmuje ciągły rozwój, konieczność nieustannego nawracania się, powierzanie się Bogu wciąż na nowo.⁸⁵

Poszczególne aspekty wiary wpływają na to, jak odbywa się jej wzrost. Wiara jest z prawdy, pogłębia się więc przez poznawanie objawienia. Bł. Jan Paweł II daje tu za przykład Najświętszą Maryję Pannę, dla której słowo Boże stawało się coraz bardziej przejrzyste, a Jej wiara dojrzewała w rozważaniu Boga objawiającego się (por. RM 20).

Wiara to więc z Chrystusem. Karmi się więc i wzrasta w spotkaniu ze zmarłychwstałym Panem (por. SC 6). Jej rozwój wymaga trudu serca ukierunkowanego na przybliżanie się do tajemnicy Zbawiciela i pogłębianie zjednoczenia z Nim tak, jak miało to miejsce w przypadku Maryi (por. RM 17). Dynamizm daru wiary sprawdza się nie tylko przez trwanie przy Chrystusie, ale także przez współdziałanie z Nim w miarę jak człowiek wierzący coraz bardziej przyjmuje to, co Jezusowe, jako własne.⁸⁶

Wiara jest ukierunkowana ku przyszłości. Rozwija się przez oczekiwanie, współmiernie do towarzyszącej mu nadziei. Człowieka wierzącego poznaje się po jego oczekiwaniu. To ono kształtuje jego wzrost moralny i duchowy, mówi Benedykt XVI.⁸⁷

Kwestia rozwoju bądź zaniku wiary ujawnia też jej zależność od praktyki życia chrześcijańskiego.⁸⁸ Wiara potrafi wzrastać również dzięki interakcjom ze światem niewiary. Osiąga dojrzałość przez próby i doświadczenia (por. EiE 50).⁸⁹ Wiara umacnia się wreszcie, gdy jest przekazywana; czy to w ramach misji *ad gentes* czy też wewnątrz wspólnoty Kościoła, który niesie „błogosławieństwo wiary” (por. RMis 2, 11).⁹⁰

5. Wiara Kościoła. Błogosławieństwo wiary

Obydwaj Papieże podkreślają eklezjalne „umiejscowienie wiary”. Można ją znaleźć we wspólnocie Kościoła, co w szczególny sposób można dostrzec na przykładach świętych. To Kościół wyznaje wiarę, a wiara buduje Kościół. Zależność jest

⁸⁵ Por. BENEDYKT XVI, *Jezus z Nazaretu cz. II, dz. cyt.*, 77; "Homilia podczas Mszy Św. w Sydney" (19 VII 2008), *art. cyt.*; "Homilia podczas Wigilii Paschalnej" (22 III 2008), http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/homilies/2008/documents/hf_ben-xvi_hom_20080322_veglia-pasquale_ge.html.

⁸⁶ Por. BENEDYKT XVI, *Jezus z Nazaretu cz. II, dz. cyt.*, 74.

⁸⁷ Por. BENEDYKT XVI, "Anioł Pański" (28 XI 2010), *L'Osservatore Romano* 2011, nr 1(329), 52.

⁸⁸ Por. W. ZYŻAK, *Wiara w ujęciu...*, *dz. cyt.*, 20.

⁸⁹ Por. *Pielgrzymka Benedykta XVI do Polski, dz. cyt.*, 64. BENEDYKT XVI, "Audiencja Generala" (24 V 2006), *L'Osservatore Romano* 2006, nr 11(287), 53.

⁹⁰ Por. *Pielgrzymka Benedykta XVI do Polski, dz. cyt.*, 9.

wzajemna. Kościół przekazuje przez wieki i umacnia wiarę; otrzymuje „błogosławieństwo wiary” i udziela go.

Eklezjalność wiary nie jest czymś akcydentalnym, ale należy do jej istoty, do definicji. Benedykt XVI określa ją właśnie w ten sposób – jako pokorne wierzenie razem z Kościołem prowadzonym przez Ducha Świętego.⁹¹ Jan Paweł II przypomina, że wiara Kościoła jako całość ma wartość obiektywną (por. ChL 14). W wywiadzie udzielonym Vittorio Messori’emu kard. Ratzinger podkreślał współzależność Kościoła i wiary. Mówił, że kryzys wiary we współczesnym świecie bierze się z niewłaściwego pojmowania Kościoła jako organizacji czysto ludzkiej.⁹² Kościół tymczasem bierze to, co wyznaje i głosi, z objawienia. Słowo Boże i Tradycja stanowią najwyższą regułę wiary (por. VD 18). Kościół jest podmiotem wiary, uczy Jan Paweł II, ponieważ czerpie swoje przekonanie z objawionego słowa. Dlatego to, co poświadcza rozum nabiera charakteru prawd wiary (por. LE 4). Jej wyznanie potwierdza jedność Kościoła.⁹³ Jest zawsze aktem wspólnotowym, implikującym dzielenie się otrzymaną prawdą.⁹⁴

Eklezjalność wiary wynika z jej istoty, z tego, że jest ona zawierzeniem Chrystusowi. Chrystus jest obecny w Kościele, dlatego akt wiary jest jednocześnie osobisty i kościelny (por. VD 25). Wiara chrześcijańska włącza w Chrystusową bezpośredniość z Ojcem.⁹⁵ Jej „kamień węgielny” stanowi zmartwychwstanie Syna Bożego. Wierzący to ci, którzy są powołani do dawania o Nim świadectwa, dlatego też wiara wiąże się z otwarciem na innych, ma wymiar komunijny.⁹⁶ Matka Najświętsza jako wzór wspólnoty wierzących kontempluje tajemnicę Chrystusa i przekazuje ją (VD 28; DC 41). Jan Paweł II nazywa to otwarte na innych współuczestnictwo w życiu Syna Bożego błogosławieństwem wiary (por. RM 19), a Benedykt XVI w pięknej homilii beatyfikacyjnej mówi, że właśnie Jego Poprzednik otrzymał to błogosławieństwo jako dar dla budowania Kościoła.⁹⁷

Wiara zespala i tworzy Kościół. Jest to relacja wzajemna: wiarę definiuje się przez to, że jest wyznaniem Kościoła, a Kościół, że jest wspólnotą wiary. Daje się to dostrzec w porządku historycznym. Nowy Testament ukazuje, w jaki sposób wiara przekazywana tworzy wspólnotę uczniów Chrystusa. Maryja przoduje w pielgrzymce wiary.⁹⁸ W Kanie Galilejskiej zachęca do posłuszeństwa Synowi, staje się rzeczniką Jego woli. Jej wiara sprawia, że inni wierzą w Niego (por. RM 21). Kościół apostołski rodzi się przez wyznanie wiary w Chrystusa – Syna

⁹¹ Por. BENEDYKT XVI, *Jezus z Nazaretu cz. II, dz. cyt.*, 117; "Audienca Generala" (3 V 2006), *L'Osservatore Romano* 2006, nr 9-10(286), 42.

⁹² Por. J. RATZINGER, *Zur Lage des Glaubens. Ein Gespräch mit Vittorio Messori*, München 1985, 45.

⁹³ Por. W. ZYZAK, *Wiara w ujęciu...*, dz. cyt., 65.

⁹⁴ Por. BENEDYKT XVI, "Przemówienie do uczestników kongresu diecezji Rzymu" (6 VI 2006), *art. cyt.*, 13.

⁹⁵ Por. W. ZYZAK, *Wiara w ujęciu...*, dz. cyt., 32.

⁹⁶ Por. JAN PAWEŁ II, *Wierzę w Jezusa...*, dz. cyt., 602 – 605.

⁹⁷ Por. BENEDYKT XVI, "Homilia z okazji beatyfikacji Sługi Bożego Jana Pawła II" (1 V 2011), *art. cyt.*

⁹⁸ Por. JAN PAWEŁ II, *Wierzę w Jezusa...*, dz. cyt., 317n.

Bożego.⁹⁹ Św. Paweł zwraca uwagę na jednolitość i powszechność przekazu wiary, która dzięki temu jednoczy wszystkich chrześcijan.¹⁰⁰ Przez całe dzieje Kościoła to wiara tworzy katolicki wymiar wspólnoty eklezjalnej, zespala ją, a przez to również uwalnia poszczególnych wiernych od samotności.¹⁰¹

Fakt, że wierzy się zawsze razem z Kościołem buduje więzi międzyludzkie – te nadprzyrodzone i te zwyczajne – społeczne.¹⁰² To Duch Święty jednoczy ludzi i prowadzi w pielgrzymce wiary, powie bł. Jan Paweł II (por. RM 26). A Benedykt XVI w charakterystycznym już dla niego stwierdzeniu mówi, że „kto wierzy, nigdy nie jest sam”.¹⁰³ Towarzyszą mu współcześni współwyznawcy i święci wszystkich wieków.¹⁰⁴

Kościół umacnia wiarę poszczególnych osób. Wiara Ludu Bożego daje siłę do znoszenia cierpień, a nawet do okazania heroizmu. Benedykt XVI podkreśla z naciskiem, że, ponieważ nasza relacja z Chrystusem nie jest wyłącznie subiektywna i prywatna, ale właśnie eklezjalna, również wiara i jej przekazywanie nie mogą być zepchnięte do sfery prywatnej.¹⁰⁵ Jan Paweł II w podobnym kontekście zwraca uwagę na postać Matki Najświętszej, w której stałości inni znajdują oparcie (por. RM 27). Jej heroizm wiary to doskonale zjednoczenie z Synem pozwalające na nadanie własnemu życiu odkupieńczej treści. Błogosławiony Papież pisze, że jest to „wiara pełna światła” (por. RM 18).

Kościół jest odpowiedzialny za wiarę. W obrębie tej odpowiedzialności szczególnie godne zauważenia są pewne elementy. Po pierwsze jest to właściwa Kościołowi „diakonia prawdy” wymagająca nieraz cierpienia z miłości od prawdy (por. FR 2; SS 39). Wiara polega bowiem na wyznaniu prawdy o Bogu i o człowieku. Kształtowanie się tradycji Kościoła przebiega w związku z troską o tę prawdę, która pozwala przylgnąć do Chrystusa.¹⁰⁶ Wiąż z Chrystusem, życie w Chrystusie znajduje swój wewnętrzny i zarazem duchowy wyraz w sakramentach. Dlatego przekazowi wiary w Kościele towarzyszy ich udzielanie (por. RM 13; SS 10).

Kościół jest stróżem nadziei, która rodzi się z wiary (por. SS 37). Przekaz wiary kolejnym pokoleniom chrześcijan odbywa się nieprzerwanie dzięki temu, że jej świadkowie wytrwali mimo cierpień i prześladowań. Fundament, jaki tworzy śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa sprawia, że wiara nie lęka się próby

⁹⁹ Por. BENEDYKT XVI, *Jezus z Nazaretu, cz. I, dz. cyt.*, 48.

¹⁰⁰ Por. BENEDYKT XVI, *Jezus z Nazaretu, cz. II, dz. cyt.*, 266.

¹⁰¹ Por. BENEDYKT XVI, "Spotkanie z duchowieństwem diecezji Aosta" (27 VII 2005), *art. cyt.*, 39.

¹⁰² Por. *tamże*, 38; BENEDYKT XVI, "Homilia w uroczystość Najświętszej Maryi Panny" (8 XII 2005), *L'Osservatore Romano* 2006, nr 2(280), 44.

¹⁰³ Por. BENEDYKT XVI, "Homilia podczas Mszy Św. na błoniach Islinger Feld w Ratyźbonie", (12 IX 2006), *art. cyt.*, 23.

¹⁰⁴ Por. J. RATZINGER, "Homilia po śmierci Jana Pawła II", *L'Osservatore Romano* 2005, nr 6(274), 10.

¹⁰⁵ Por. BENEDYKT XVI, "List do biskupów hiszpańskich", *L'Osservatore Romano* 2005, nr 7-8(275), 5; "Przemówienie podczas spotkania z duchowieństwem diecezji rzymskiej na Lateranie", *tamże*, 12.

¹⁰⁶ Por. *Pielgrzymka Benedykta XVI do Polski, dz. cyt.*, 27.

(por. SS 37; EiE 13).¹⁰⁷ Człowiek wierzący, jak pisze Dulles, ma coś, za co może oddać życie, czyli uznaje wartość, która nadaje sens i kierunek jego egzystencji. Dlatego powołanie do wiary nie tylko wiąże się z ofiarą, ale i zapewnia siłę do znoszenia trudów i przeciwności.¹⁰⁸

W Kościele człowiek wierzący otrzymuje błogosławieństwo wiary i sam staje się błogosławieństwem dla innych. Ci, którzy przyjmują dar wiary pozwalają się prowadzić Duchowi Świętemu i przemieniać wewnątrz.¹⁰⁹ Bł. Jan Paweł II pisał w encyklice *Redemptoris Mater*, że Matka Najświętsza okazała heroizm w posłuszeństwie Duchowi Świętemu i dlatego pozostaje wzorem błogosławieństwa wiary (por. RM 17, 18). Benedykt XVI natomiast mówi o swoim Poprzedniku, że świadectwem wiary, miłości i odwagi apostołskiej pomógł chrześcijanom na całym świecie, by nie lękali się należeć do Kościoła, by nie obawiali się prawdy. Dlatego wraz z innymi świętymi, w których ziściło się błogosławieństwo wiary, umacnia nadal wiarę Ludu Bożego.¹¹⁰

* * *

W centrum nauczania współczesnych Papieży na temat wiary znajduje się prawda o jej trynitarnym źródle. Struktura wiary obejmuje dar ze strony Boga, intymne objawienie siebie z miłości, wyzwajające odpowiedź ze strony człowieka, jaką jest osobowe przyłgnięcie do Boga. Postawa wiary zawiera takie elementy jak zaangażowanie woli i intelektu, posłuszeństwo, przymierze, więź z Chrystusem. Szczególnie istotne znaczenie ma motyw eschatologiczny – wybór i akceptacja przyszłości w Bogu. Przyszłość ta nadaje sens terażniejszości i sprawia, że człowiek ma odwagę podporządkować wszystko nadziei związanej z wiarą. Treści zawarte w nauczaniu obu Papieży współbrzmiały ze sobą. Benedykt XVI rozwija temat egzystencjalnej decyzji człowieka. Jan Paweł II chętnie ukazuje Maryję jako wzór doskonałej wiary.

Wiara daje zrozumienie Boga, Jego dzieł, świata, wreszcie własnej egzystencji. Drogi wiary i intelektu przenikają się. Ich wzajemne interakcje sprzyjają zarówno rozwojowi intelektualnemu jak i wzrostowi wiary. Człowiek wierzący jest wolny duchowo, ponieważ ma fundament wartości i rozumie sens swojej egzystencji, a nade wszystko ufa Bogu, który jest dobry. Wolność, jaką daje wiara, staje przyczyną wytrwałości mimo wszystko, nierzadko aż do męczeństwa. Zwieńczeniem daru objawiającego się Boga i odpowiedzi człowieka staje się błogosławieństwo wiary o wymiarach nie tylko społeczno-eklezyjalnych, ale wręcz ogólnoludzkich.

¹⁰⁷ Por. *tamże*, 68.

¹⁰⁸ Por. JAN PAWEŁ II, *Wierzę w Jezusa...*, dz. cyt., 279.

¹⁰⁹ Por. BENEDYKT XVI, *Jezus z Nazaretu, cz. II*, dz. cyt., 70.

¹¹⁰ Por. BENEDYKT XVI, "Homilia z okazji beatyfikacji Sługi Bożego Jana Pawła II" (1 V 2011), *art. cyt.*

DER GLAUBE IN DER LEHRE DER PÄPSTE
JOHANNES PAULUS II UND BENEDIKT XVI

Zusammenfassung

In der Lehre von Päpsten Johannes Paulus II und Benedikt XVI findet man verschiedene Aspekte des Glaubens. Zuerst wird der Glaube als Antwort auf die Gottes Offenbarung verstanden. Der Gläubige antwortet sowohl auf die Wahrheit der Offenbarung als auf die Liebe Gottes. Der Glaube umfasst also seinen Willen und Vernunft. Papst Benedikt XVI entwickelt gern das Thema vom totalen Einsatz der Existenz. Seliger Johannes Paulus II zeigt die Gottesmutter Maria als Beispiel der Gehorsamkeit vom Glauben.

Der Gläubige wird frei. Diese Freiheit gibt ihm Kraft um alle Schwierigkeiten zu überwinden bis zum Martyrium.

Die beiden Päpste sprechen auch von der Seligkeit des Glaubens. Es wird in der Kirche geglaubt. Die Kirche ist die richtige Gesellschaft des Glauben; die ist sein Ort und Subjekt. Wer glaubt, ist nie allein, sagt oft Benedikt XVI. Die Kirche ist der Glaubensträger, die die Seligkeit des Glauben in der Welt überweist.